

Мак і пам'ять

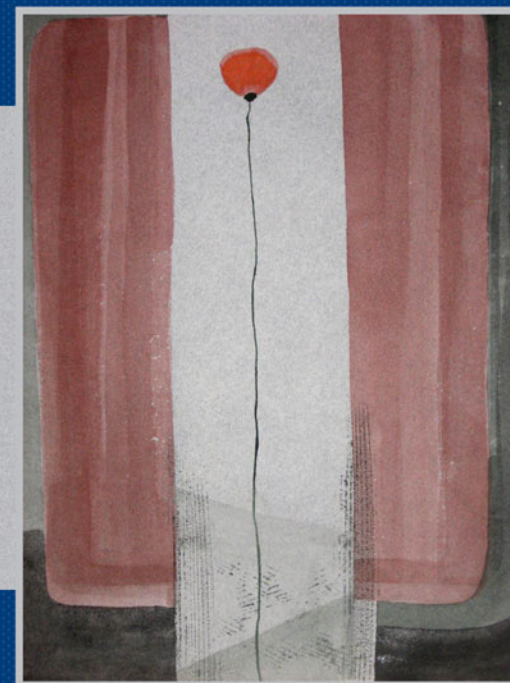
КУПИТИ

Поетична збірка Пауля Целана «Мак і пам'ять» (1952) знаменувала собою поворотний пункт повоєнної німецької лірики й стала символом «поезії після Аушвіцу». Все в ній було несподіваним і незвичним - спосіб мислення, образна структура, формальна вишуканість, мова. Однак вона аж ніяк не було раптовим поетичним осяянням, що з волі провидіння зійшло на молодого автора, а наслідком наполегливої багатолітньої праці й невтомних пошуків адекватного втілення болючої проблематики, яка після жахливих нацистських злочинів невідворотно постала у глибоко травмованій німецькій свідомості. Своєю збіркою «Мак і пам'ять» Целан прагнув дати поетичну відповідь на виклики часу. Тому ці вірші переконливо вписані в координати своєї епохи - не тільки як її вагоме естетичне досягнення, але і як важливе історичне та етичне свідчення.

PAUL CELAN MOHN UND GEDÄCHTNIS

Gedichte

ПАУЛЬ ЦЕЛАН МАК І ПАМ'ЯТЬ

Поетія

Меридіан серця

Der schmale Band „Mohn und Gedächtnis“ hat einen unüberhörbaren Ton; man verlernt ihn nicht wieder, man vergisst ihn nicht mehr. Er bleibt haften, weil auch die Sprache mundfrisch und beinahe kantilenisch ist; sie ist beginnlich rein.

Helmuth de Haas

Невеличка збірка віршів «Мак і пам'ять» має власний тон, який неможливо не почути; від нього вже не можна звільнитись, його вже не можна забути. Він залишиться в нас, тому що його мова є дивовижно свіжою, майже кантиленною, вона є первозданно чистою.

Гельмут де Гааз

Das ist alles dem Sinn- und Stimmungsgehalt nach moderne, ja modernste Lyrik, fast durchweg auf den Ton gefasster Trauer gestimmt, aber sie verschmäht den Slang, sie macht nicht die kleinste Anleihe bei der Sprechmode, sie versagt sich jede kokette Saloppheit. Hier ist, man merkt es bei jeder Zeile, ein strenger Künstler am Werk, der sich keine Erleichterung gestattet, der auch intelligent genug ist, nur zu publizieren, was bestehen kann. Wo sich Begabung und Selbstkritik so die Waage halten wie hier, wo ein neuer Klang so betörend ins Ohr klingt, eine persönliche Ausdruckswelt so plötzlich und so fertig vor uns steht, sollte man nicht um den Rang feilschen: an die Spitze aller jungen deutschen Lyriker hat sich Celan mit diesem Bändchen gestellt.

Walter Lennig

МАК І ПАМ'ЯТЬ
ПАУЛЬ ЦЕЛАН

Eine Sprache wie die Celans ist ungewohnt bei uns, auch in der Lyrik. Sie predigt nicht, sie singt nicht, und sie betreibt keine Lautmalerei. Vielmehr spricht sie innere Erfahrung durch Bilder aus, und diese Bilder zeugen durch ihre poetische Intensität neue Erfahrungen [...] Celans Einsichten sind nicht gewusst, sie sind erfahren und sind geträumt. [...] Er sucht, das ist unverkennbar, die 'potenzierte Wirklichkeit'

Karl Schwedhelm

Мова на кшталт Целанової у нас ще незвична, також і в ліриці. Вона не проповідує, не співає і не малює пейзажів, а висловлює внутрішній досвід за допомогою образів, і завдяки своїй поетичній інтенсивності ці образи продукують нові обрії досвіду [...] Поетична свідомість Целана не є наперед знаною, вона пізнає і вимарює саму себе. [...] Він шукає, і це очевидно, 'потенційної реальності'.

Карл Шведгелм

За своїм семантичним та настроєвим наповненням це модерна, ба наймодерніша лірика, майже цілковито налаштована на тон стриманого суму, проте вона зневажає сленг, вона нічого не запозичує від розмовної моди, вона відмовляється від кокетливої фамільярності. Тут – і це помітно в кожному рядку – перед нами строгий майстер, який не дозволяє собі жодного полегшення, який є також достатньо інтелектуальним, щоби публікувати лише те, що витримає випробування часом. Там, де хист і самокритика урівноважують одне одного, як тут, де нове звучання лунає для вуха так п'яно, де неповторний світ особистого вираження постає перед нами так несподівано й так довершено, не варто сперечатися про ранг: цією збіркою віршів Целан поставив себе на перше місце серед молодих німецьких ліриків.

Вальтер Ленніг

Видавництво "Книги – XXI"

Bibliothek der deutschsprachigen Literatur
Бібліотека німецькомовної літератури

Meridian der Seele

Meridian des Herzens

PAUL CELAN

MOHN
UND
GEDÄCHTNIS

Gedichte

*Herausgegeben, ins Ukrainische übersetzt
und mit einem Nachwort von Petro Rychlo*

Czernowitz
2020

ПАУЛЬ ЦЕЛАН

МАК
І
ПАМ'ЯТЬ

Поезії

*Упорядкування, переклад з німецької
та післямова Петра Рихла*

Чернівці
2020

Пауль Целан

Мак і пам'ять. Поезії / Упорядкування, переклад з німецької та післямова Петра Рихла (нім. та укр. мовами). – Чернівці: Книги – ХХІ, 2020. – 148 с.

ISBN 978-617-614-039-9

Paul Celans Gedichtband «Mohn und Gedächtnis» (1952) bildete einen entscheidenden Wendepunkt der deutschen Nachkriegslyrik und wurde zum Symbol der «Poesie nach Auschwitz». Alles war in ihm unerwartet und ungewöhnlich – die Denkensart, Bildstruktur, formale Raffinesse, Sprache. Es war jedoch keinesfalls eine jähe poetische Erleuchtung, die als Gottes Vorsehung auf den jungen Autor hinabstieg, sondern Folge einer angestregten mehrjährigen Arbeit und unermüdlichen Suche nach einer adäquaten Gestaltung der schmerzhaften Problematik, die nach den schrecklichen Naziverbrechen unabwendbar im tief traumatisierten deutschen Bewusstsein auftauchte. Mit seinem Gedichtband «Mohn und Gedächtnis» wollte Celan eine poetische Antwort auf diese Herausforderung der Zeit geben. Deswegen sind diese Gedichte in die Koordinaten ihrer Epoche fest eingeschrieben – nicht nur als eine beachtliche ästhetische Leistung, sondern auch als ein wichtiges historisches und ethisches Zeugnis.

Поетична збірка Пауля Целана «Мак і пам'ять» (1952) знаменувала собою поворотний пункт повоєнної німецької лірики й стала символом «поезії після Аушвіцу». Все в ній було несподіваним і незвичним – спосіб мислення, образна структура, формальна вишуканість, мова. Однак вона аж ніяк не було раптовим поетичним осяянням, що з волі провидіння зійшло на молодого автора, а наслідком наполегливої багатолітньої праці й невтомних пошуків адекватного втілення болючої проблематики, яка після жахливих нацистських злочинів невідворотно постала у глибоко травмованій німецькій свідомості. Своєю збіркою «Мак і пам'ять» Целан прагнув дати поетичну відповідь на виклики часу. Тому ці вірші переконливо вписані в координати своєї епохи – не тільки як її вагомое естетичне досягнення, але і як важливе історичне та етичне свідчення.

Видання здійснене за фінансової підтримки

Представництва Австрійської служби академічного обміну, м. Львів

oead

Представництво
у Львові

Перекладено за виданням: **Paul Celan. Mohn und Gedächtnis: Gedichte.**

Mit einem Nachwort von Joachim Seng. – Stuttgart; München: Deutsche Verlags-Anstalt, 2000.

В оформленні книги використано картину Гельги фон Льовеніх «Мак і пам'ять» із серії «Пауль Целан – метафори й асоціації» (акварель, пігментні фарби на французькому папері ручного виготовлення, 32x25 см, 2005).

Bei der Ausstattung des Buches wurde das Bild von Helga von Loewenich «Mohn und Gedächtnis» aus der Sequenz «Paul Celan – Metaphern und Assoziationen» (Aquarellfarben und Pigmente auf handgeschöpftem französischem Papier, 32x25 cm, 2005) verwendet.

Mohn und Gedächtnis (1952)

© Copyright 1952 by Deutsche Verlags-Anstalt GmbH, Stuttgart

a division of Verlagsgruppe Random House, GmbH, Munich, Germany

© Петро Рихло, упорядкування, переклад, післямова, 2013

© Видавництво «Книги – ХХІ», видання українською мовою, 2013

Inhalt

Зміст

der sand aus den urnen *пісок із урн*

Ein Lied in der Wüste	10
<i>Пісня в пустелі</i>	11
Nachts ist dein Leib	12
<i>Вночі шал Бога</i>	13
Umsonst malst du Herzen	14
<i>Даремно малюєш серця</i>	15
Marianne	16
<i>Маріанна</i>	17
Talglicht	18
<i>Лойова свічка</i>	19
Die Hand voller Stunden	20
<i>Жменюю, сповна годин</i>	21
Halbe Nacht	22
<i>Північ</i>	23
Dein Haar überm Meer	24
<i>Твої коси над морем</i>	25
Espenbaum	26
<i>Осокорє</i>	27
Aschenkraut	28
<i>Цинерарія</i>	29
Das Geheimnis der Farne	30
<i>Таємниця папороті</i>	31
Der Sand aus den Urnen	32
<i>Пісок із урн</i>	33
Die letzte Fahne	34
<i>Останній прапор</i>	35
Ein Knirschen von eisernen Schuhn	36
<i>Рипіння залізних чобіт</i>	37
Das Gastmahl	38
<i>Банкет</i>	39

Dunkles Aug im September	40
<i>Темне око у вересні</i>	41
Der Stein aus dem Meer	42
<i>Камінь із моря</i>	43
Erinnerung an Frankreich	44
<i>Спомин про Францію</i>	45
Chanson einer Dame im Schatten ⁴⁶	
<i>Шансон однієї дами в затінку</i>	47
Nachtstrahl	48
<i>Нічний промінь</i>	49
Die Jahre von dir zu mir	50
<i>Літа поміж нами</i>	51
Lob der Ferne	52
<i>Хвала далині</i>	53
Das ganze Leben	54
<i>Все життя</i>	55
Spät und Tief	56
<i>Пізно й Глибоко</i>	57
Corona	58
<i>Corona</i>	59

todesfuge
фуга смерті

Schwarze Milch der Frühe	62
<i>Чорне молоко світання</i>	63

gegenlicht
контрове світло

Auf Reisen	68
<i>У мандрах</i>	69
In Ägypten	70
<i>У Єгипті</i>	71
Ins Nebelhorn	72
<i>В туманний ріг</i>	73
Vom Blau	74
<i>Із синяви</i>	75
Wer wie du	76
<i>Хто так, як ти</i>	77

Brandmal	78
<i>Тавро</i>	79
Wer sein Herz	80
<i>Той, хто вирве вночі своє серце</i>	81
Kristall	82
<i>Кристал</i>	83
Totenhemd	84
<i>Саван</i>	85
Auf hoher See	86
<i>У відкритому морі</i>	87
Ich bin allein	88
<i>Я тут самотній</i>	89
Die Krüge	90
<i>Глеки</i>	91
Nachts, wenn der Pendel	92
<i>Вночі, коли хлитало кохання</i>	93
So schlafe	94
<i>Засни</i>	95
So bist du denn geworden	96
<i>Ти стала враз такою</i>	97
Die feste Burg	98
<i>Міцна твердиня</i>	99
Der Tauben weißeste	100
<i>Щонайбіліший з голубів</i>	101

halme der nacht
стебла ночі

Schlaf und Speise	104
<i>Сон і їжа</i>	105
Der Reisekamerad	106
<i>Супутник у мандрах</i>	107
Augen	108
<i>Очі</i>	109
Die Ewigkeit	110
<i>Вічність</i>	111
Brandung	112
<i>Прибій</i>	113

Aus Herzen und Hirnen	114
<i>З сердець і мозків</i>	115
Unstetes Herz	116
<i>Зрадницьке серце</i>	117
Sie kämmt ihr Haar	118
<i>Вона розчісує себе</i>	119
Da du geblendet von Worten	120
<i>Позаяк, осліплий від слів</i>	121
Landschaft	122
<i>Пейзаж</i>	123
Stille!	124
<i>Тихо!</i>	125
Wasser und Feuer	126
<i>Вода й вогонь</i>	127
Zähle die Mandeln	128
<i>Полічи мигдаль</i>	129
Nachwort	130
<i>Післямова</i>	139

Ein Lied In Der Wüste

Ein Kranz ward gewunden aus schwärzlichem Laub in der Gegend von Akra:
dort riß ich den Rappen herum und stach nach dem Tod mit dem Degen.
Auch trank ich aus hölzernen Schalen die Asche der Brunnen von Akra
und zog mit gefältem Visier den Trümmern der Himmel entgegen.

Denn tot sind die Engel und blind ward der Herr in der Gegend von Akra,
und keiner ist, der mir betreue im Schlaf die zur Ruhe hier gingen.
Zuschanden gehaun ward der Mond, das Blümlein der Gegend von Akra:
so blühh, die den Dornen es gleichtun, die Hände mit rostigen Ringen.

So muß ich zum Kuß mich wohl bücken zuletzt, wenn sie beten in Akra...
O schlecht war die Brünne der Nacht, es sickert das Blut durch die Spangen!
So ward ich ihr lächelnder Bruder, der eiserne Cherub von Akra.
So sprech ich den Namen noch aus und fühl noch den Brand auf den Wangen.

Пісня в пустелі

Вінок з почорнілого листя сплели у місцевості Акра.
Там гнав я коня вороного, щоб смерть простромити кинджалом.
Із чаш дерев'яних я пив сивий попіл колодязів Акри
і мчав у небесні руїни з опущеним долу забралом.

Бо янголи вмерли, і Бог став сліпим у місцевості Акра,
й нікого немає, хто втомленим ложе постелить на лаві.
Порубано місяць – нев'янучу квітку місцевості Акра:
так руки терново цвітуть, убрані у кільця іржаві.

Тож я нахилюсь, щоб прийняти цілунок паломників Акри.
О ветха у ночі кольчуга, крізь неї кривавляться рани...
І став я усміхненим братом, залізним архангелом Акри.
Коли вимовляю це слово – горять мої щоки багряно.

NACHTS ist dein Leib von Gottes Fieber braun:
mein Mund schwingt Fackeln über deinen Wangen.
Nicht sei gewiegt, dem sie kein Schlaflied sangen.
Die Hand voll Schnee, bin ich zu dir gegangen,

und ungewiß, wie deine Augen blaun
im Stundenrund. (Der Mond von einst war runder.)
Verschluchzt in leeren Zelten ist das Wunder,
vereist das Krüglein Traums – was tuts?

Gedenk: ein schwärzlich Blatt hing im Holunder –
das schöne Zeichen für den Becher Bluts.

Вночі шал Бога палить твоє тіло:
мої цілунки – зблиски пурпурові.
Усе гойдливе має колискову.
Зі снігу жменею я йшов до твого схову

Й не знав, як синь очей твоїх зоріла
в годин кружалі. (Місяць плив кружливо).
В порожніх шатрах виплакалось диво,
замерзла чаша снів – о чий це жаль?

Згадай: лист бузини чорнів тужливо –
мов келих з кров'ю, мов німа печаль.

UMSONST malst du Herzen ans Fenster:
der Herzog der Stille
wirbt unten im Schloßhof Soldaten.
Sein Banner hißt er im Baum – ein Blatt, das ihm blaut,
wenn es herbstet;
die Halme der Schwermut verteilt er im Heer und die Blumen der Zeit;
mit Vögeln im Haar geht er hin zu versenken die Schwerter.

Umsonst malst du Herzen ans Fenster: ein Gott ist unter den Scharen,
gehüllt in den Mantel, der einst von den Schultern dir sank
auf der Treppe, zur Nachtzeit,
einst, als in Flammen das Schloß stand, als du sprachst
wie die Menschen: Geliebte...
Er kennt nicht den Mantel und rief nicht den Stern an und folgt
jenem Blatt, das vorausschwebt.
„O Halm“, vermeint er zu hören, „o Blume der Zeit“.

ДАРЕМНО малюєш серця на вікні:
князь тиші
вербує внизу вояків у дворищі
Він підносить свій прапор на древку – листок, що синіє йому,
коли осінь надходить
Стебла туги дарує він війську і часу квітки;
з птаством у буйнім волоссі йде він топити мечі.

Даремно малюєш серця на вікні: Бог зійшов до когорт,
загорнутий в тогу, яка ще недавно звисала у тебе із пліч
аж до східців, у пору нічну,
тоді, коли замок палав у вогні, коли промовляв ти
по-людськи: кохана...
Він тоги не має й зорю не благав, він іде за листком,
що кружля перед ним.
“О стебелино“, відлунює в ньому, „о квітко доби”.

Marianne

Fliederlos ist dein Haar, dein Antlitz aus Spiegelglas.
Von Auge zu Aug zieht die Wolke, wie Sodom nach Babel:
wie Blattwerk zerpfückt sie den Turm und tobt um
das Schwefelgesträuch.

Dann zuckt dir ein Blitz um den Mund – jene Schlucht
mit den Resten der Geige.
Mit schneeigen Zähnen führt einer den Bogen: O schöner tönte
das Schilf!

Geliebte, auch du bist das Schilf und wir alle der Regen;
ein Wein ohnegleichen dein Leib, und wir bechern zu zehnt;
ein Kahn im Getreide dein Herz, wir rudern ihn nachtwärts;
ein Krüglein Bläue, so hüpfest du leicht über uns, und wir schlafen...

Vorm Zelt zieht die Hundertschaft auf, und wir tragen dich
zechend zu Grabe.
Nun klingt auf den Fliesen der Welt der harte Taler der Träume.

Маріанна

Бузок не цвіте у волоссі твоїм, обличчя твоє мов люстерко.
Від ока до ока хмарина пливе, як Содом до воріт Вавилону:
немовби листок, вона вежу зриває й бушує в гущавині
сірки.

Потім блискавка вдарить в уста – провалля
з уламками скрипки.
Хтось зубами зі снігу смичком поведе: О як ніжно співав
очерет!

Кохана, ти теж очерет, а всі вкупі ми дощ;
вино незрівнянне твій стан, ми п'ємо його вдесьтьох;
човен у житі – серце твоє, ми веслуєм його у бік ночі;
синяви келих, так легко летиш ти над нами, і ми засинаєм...

Перед нашим шатром вже збирається гурт вояків, ми несем тебе
хмільно на цвинтар.
Та ось вже дзвенить на ристалищах світу карбований талер сновидь.

Talglicht

Die Mönche mit haarigen Fingern schlugen das Buch auf:
September.
Jason wirft nun mit Schnee nach der aufgegangenen Saat.
Ein Halsband aus Händen gab dir der Wald, so schreitest du tot übers Seil.
Ein dunkleres Blau wird zuteil deinem Haar, und ich rede
von Liebe.
Muscheln red ich und leichtes Gewölk, und ein Boot knospt
im Regen.
Ein kleiner Hengst jagt über die blätternden Finger –
Schwarz springt das Tor auf, ich singe:
Wie lebten wir hier?

Лойова свічка

Ченці волохатими пальцями книгу розкриють свою
вересневу.
Ясон кине пригорщу снігу на щойно закільчені сходи.
Ошийник з долонь вручив тобі ліс, ти крокуєш по линві.
Темнава блакить лягає тобі на волосся, і я мовлю тоді
про кохання.
Я мовлю про мушлі та легкість хмарин, й під дощем
розбруньковує човен.
Мале жереб'я перескакує понад гортаючі пальці –
Чорно розчахнуто браму нароствір – отож я співаю:
Як жили ми тут?

DIE Hand voller Stunden, so kamst du zu mir – ich sprach:
Dein Haar ist nicht braun.
So hobst du es leicht auf die Waage des Leids, da war es
schwerer als ich...

Sie kommen auf Schiffen zu dir und laden es auf, sie bieten es feil
auf den Märkten der Lust –
Du lächelst zu mir aus der Tiefe, ich weine zu dir aus der Schale,
die leicht bleibt.
Ich weine: Dein Haar ist nicht braun, sie bieten das Wasser der See,
und du gibst ihnen Locken...
Du flüsterst: Sie füllen die Welt schon mit mir, und ich bleib dir
ein Hohlweg im Herzen!
Du sagst: Leg das Blattwerk der Jahre zu dir – es ist Zeit, daß du kommst
und mich küssest!

Das Blattwerk der Jahre ist braun, dein Haar ist es nicht.

ЖМЕНЕЮ, сповна годин, так прийшла ти до мене – я мовив:
Волосся твоє не брунатне.

Ти легко підняла його на шальки страждання, воно було
важче від мене...

Вони прибувають сюди кораблями й вантажать його,
вони пропонують його на ярмарках втіхи –

Ти до мене всміхаєшся знизу, я плачу до тебе із шальки,
що легка, як перше.

Я плачу: волосся твоє не брунатне, вони ллють лиш воду морську,
а ти віддаєш свої коси...

Ти шепочеш: Вони вже заповнили мною весь світ, я – ущелина
в серці твоєму!

Ти говориш: збери листя літ перед себе – вже час, щоб прийшов ти
мене цілувати!

Листя літ вже брунатне, волосся ж твоє – ані краплі.

Північ

Північ. Кинджалами марень пришпилена до блискітливих очей.
Не корчяся від болю: тріпотять, мов полотнища, хмари.
Шовковий килим, так напнули її поміж нас, щоб ми танцювали
від смерку до смерку.
Чорну флейту вони змайстрували для нас із дерева живого,
й невдовзі прийде танцівниця.
Пальці, спрядені з піни морської, вкладе нам до ока:
хто тут ще плаче?
Ніхто. І щасливо кружляє вона, й вибухають вогненні литаври.
Перстені вона розкидає, ми кинджалами ловимо їх.
Це наші заручини? Чути дзенькіт і друзки, і я знаю віднині:
ти не вмреш
мальволикою смертю.

Dein Haar überm Meer

Es schwebt auch dein Haar überm Meer mit dem goldnen Wacholder.
Mit ihm wird es weiß, dann färb ich es steinblau:
die Farbe der Stadt, wo zuletzt ich geschleift ward gen Süden ...
Mit Tauen banden sie mich und knüpften an jedes ein Segel
und spieen mich an aus nebligen Mäulern und sangen:
„O komm übers Meer!“
Ich aber malt als ein Kahn die Schwingen mir purpurn
und röchelte selbst mir die Brise und stach, eh sie schliefen, in See.
Ich sollte sie rot dir nun färben, die Locken, doch lieb ich
sie steinblau:
O Augen der Stadt, wo ich stürzte und südwärts geschleift ward!
Mit dem goldnen Wacholder schwebt auch dein Haar überm Meer.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ